

DARBA VIDĒ BALSTĪTĀS MĀCĪBAS TEORIJĀ UN PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS DUĀLĀ SISTĒMA PRAKSĒ

Workplace-Based Learning in Theory and Dual System of Professional Education in Practice

Irena Katane

Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvija

Edgars Katans

IT uzņēmums „Autentica”, Latvija

Sandra Īriste

Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvija

Abstract. *The ecological approach offers a wide range of opportunities regarding performing of interdisciplinary research in the educational sciences, as well as comprises significant potential of innovative, creative pedagogical activities in practice. One of the ways of the implementation of ecological approach is the workplace-based learning. The workplace-based learning are both scientific conception and strategy for the elaboration and development of professional education dual system in the state-level educational policy and educational management fields. The aim of research: to substantiate theoretically the workplace-based learning for the facilitation of the professional development of prospective and/or already working specialists. The concept of workplace-based learning has both wide and narrow meaning. According the wide meaning, the workplace-based learning facilitate the lifelong professional development of an individual for which the environment of professional activities is very important. According to the narrow meaning, the workplace-based learning mean the organization of prospective specialists' practice at the companies. The conception of workplace-based learning provides that the environment of professional education consists of two components: from the environment of educational establishment and from the base organization as the environment of professional activities. In the dual system of professional education both these environments form an indivisible integral entirety. The ecological approach provides a perspective for the sustainable development of dual professional education.*

Keywords: *ecological approach, professional development, dual system of professional education, prospective specialist, workplace based learning.*

Ievads

Introduction

Cilvēks kā personība un arī kā speciālists attīstās mijiedarbībā ar savu dzīves un darbības vidi: ģimenes vidi, izglītības vidi, profesionālās darbības vidi u.c.

Viena no mūsdienu izglītības aktualitātēm ir palīdzēt cilvēkam izzināt savu dzīves un darbības vidi: 1) lai varētu pielāgoties un labāk iekļauties šajā vidē, mainoties pašam; 2) lai palīdzētu saskatīt savas attīstības iespējas savā dzīves un darbības vidē, pašam attīstoties un pilnveidojoties; 3) lai ar savu inovatīvo, radošo un tajā pašā laikā atbildīgu darbību varētu veidot, mainīt, uzlabot šo savu dzīves un darbības vidi; 4) lai cilvēks iemācoties sadzīvot ar nepārtrauktām pārmaiņām sabiedrībā, izglītības vidē, darba tirgū, profesionālās darbības vidē utt.

Lai izglītības vide būtu cilvēka attīstību, t.sk. viņa profesionalitātes un konkurētspējas attīstību veicinoša un atbalstoša vide, tai jāklūst par atvērtu un sevī iekļaujošu vidi, veicot daudz un dažādas funkcijas.

20. gadsimta izglītībā, pedagoģijas teorijā un praksē kā imperatīvs ir aktualizēta ekoloģiskā paradigma un no tās izrietošā ekoloģiskā pieeja. Ekoloģiskā pieeja ir viens no svarīgiem priekšnoteikumiem, lai nodrošinātu izglītības ilgtspējīgu attīstību. Ekoloģiskai pieejai izglītībā ir daudz dažādu izpausmes un arī realizācijas veidu. Viens no šiem veidiem ir darba vidē balstītās mācības.

Pētījumu mērķis: teorētiski pamatot darba vidē balstītās mācības topošo vai jau strādājošo speciālistu profesionālās attīstības veicināšanai.

Pētījuma metodes: zinātniskās un metodiskās literatūras studēšana, analīze un izvērtēšana; pieredzes refleksija.

Rezultāti un diskusija ***Results and Discussion***

Darba vidē balstītās mācības ir gan koncepcija, gan arī stratēģija, kas balstās uz ekoloģisko pieeju izglītībā. Darba vidē balstītās mācības ir arī viens no ekoloģiskās pieejas principiem.

Jēdzienam *darba vidē balstītās mācības* ir gan plašā, gan šaurā nozīme.

Darba vidē balstītās mācības plašā nozīmē atbild uz konceptuālu jautājumu: kādā veidā var veicināt cilvēka profesionālo tapšanu (veidošanos), profesionālo pašnoteikšanos un attīstību kā mūžilgu procesu, kur nozīmīgu vietu ieņem topošā speciālista/strādājošā speciālista konkurētspējas attīstība karjeras izaugsmes procesā.

Jēdziena darba vidē balstītās mācības plašā nozīmē paredz (Darche, Nayar, Reeves Bracco, 2009):

- dažādu profesiju darba vides iepazīšanu, skolēniem organizējot mācību ekskursijas, karjeras dienas, atvērtās dienas, speciālistu ēnu dienas uzņēmumos karjeras izglītības dažādu aktivitāšu ietvaros;
- studijas organizēt ne tikai arodizglītības iestādes un/vai universitātes vidē, bet arī uzņēmumu darba vidē, šādi veidojot vienotu studiju vidi,

- sadarbojoties ar darba devēju asociācijām konkrētās nozarēs un konkrētiem uzņēmumiem, kas atvērti sadarbībai ar augstskolām;
- profesionālās darbības situāciju simulāciju, lomu spēles; studentu prakšu organizāciju uzņēmumos; pēcdiploma stāžēšanos;
- studentu uzņēmumu dibināšanu un vadīšanu.

Ir formulētas darba vidē balstīto mācību trīs pamatnostādnes, no kurām izriet darba vidē balstīto mācību daudzveidība (Boud, Solomon, 2001; Gray, 2001; Clarke, Copeland, 2003; Lamanski, Mewis, Overton, 2011):

- *mācības darbam*: students kā topošais speciālists jēgpilni studē, gūst jaunas zināšanas, prasmes, kompetences, kas viņam ir nepieciešamas, lai uzsāktu patstāvīgo profesionālo darbību;
- *mācības darba vidē*: tiešā mijiedarbībā ar profesionālās darbības vidi uzņēmumā students iepazīst šīs vides specifiku, sasaistot savas teorētiskās zināšanas ar praksē notiekošajiem procesiem, izvērtējot savu gatavību darbam šajā vidē, veidojot savu profesionālo identitāti;
- *mācības caur darbu jeb ar darba palīdzību*: jaunu zināšanu, prasmju un kompetenču gūšana darot konkrētus darbus, risinot problēmuzdevumus tieši profesionālās darbības vidē, nevis universitātes akadēmiskajā vidē.

Tādējādi darba vidē balstītās mācību rezultātā studijas no tradicionālās augstskolas izglītības vides tiek pārnestas uz profesionālās darbības vidi. Darba vidē balstītās mācības piedāvā jaunas profesionālās izglītības iespējas un perspektīvas topošo speciālistu sagatavošanā.

Pirmkārt, tās ir studiju programmas, kas tiek izstrādātas un realizētas, universitātei sadarbojoties ar uzņēmumu/uzņēmumiem, lai jau studiju procesā students sāktu izzināt profesionālās darbības vides specifiku, sākumā mācoties no citu speciālistu pieredzes, bet ar laiku uzkrājot arī savu pieredzi profesionālās darbības vidē.

Lai darba vidē balstīto mācību koncepcijas un arī stratēģijas realizācija topošo speciālistu studiju procesa organizēšanā būtu rezultatīva, pastāv svarīgi priekšnoteikumi (Lamanski, Mewis, Overton, 2011; Siebert, Mills, Tuff, 2009; Sodiechowska, Maisch, 2006):

- pāreja no pedagoga centrētām mācībām uz studentcentrētām mācībām;
- cieša sadarbība institucionālā līmenī: augstskola - uzņēmums kā profesionālās darbības vide ne tikai studiju programmas realizācijas procesā, bet arī krietni agrāk, proti, studiju programmas vai studiju plāna izstrādes procesā un studiju mērķu un uzdevumu formulēšanā, saskaņojot studiju mērķus ar uzņēmuma darbības mērķiem un vides specifiku;

- cieša sadarbība augstskolas mācībspēki-mentori līmenī, kas izpaužas gan kopīgu studijas mērķu saskaņotā realizācijā, gan arī savstarpējā pieredzes apmaiņā un savstarpējās un kopīgās mācībās, kad profesionāli pilnveidojas gan augstskolu mācībspēki, gan arī mentori darba organizācijā/uzņēmumā.

Darba vidē balstītās mācības paredz arī mācību procesa individualizāciju, jo studenti profesionālās darbības vidē ne vienmēr mācās grupā, visbiežāk viņiem ar saviem individuālajiem studiju uzdevumiem jāiekļaujas šajā darba vidē un jāpilda konkrēta loma, veicot konkrētus pienākumus, jo viņi ir pilna laika šī uzņēmuma darbinieki, kuru studiju programma ir iestrādāta darba vietā un saskaņota ar organizācijas/uzņēmuma darbības mērķiem un specifiku. Darba vidē balstītās mācības orientētas uz to, lai pēc iespējas ātrāk students kā topošais speciālists sāk iepazīt reālo darba pasauli (Sodiechowska, Maisch, 2006).

Sākotnēji darba vidē balstīto mācību koncepcija un stratēģija savu popularitāti guva arodizglītībā un vidējā profesionālajā izglītībā, taču šobrīd tā iekaro aizvien nozīmīgu vietu arī augstākajā profesionālajā izglītībā.

Darba vidē balstītās mācības piedāvā iespējas mācīties, iepazīstot reālo profesijas pasauli un izmantojot jau uzkrāto profesionāļu pieredzi un veidojot savu pieredzi reālajā profesionālās darbības vidē. Darbā balstītām mācībām ir vairākas priekšrocības. Tās palīdz (Darche, Nayar, Reeves Bracco, 2009):

- iesaistīt un motivēt studentus mācībās, savienojot mācīšanos klasē ar praktisko darbību darba vidē, respektējot ne tikai studiju mērķus, bet arī studentu personīgās un karjeras intereses, vajadzības un mērķus;
- nodrošināt augstskolas izglītības kvalitāti;
- ievirzīt studentus profesionālajā domāšanā, attīstot kritisko domāšanu un dodot iespēju piedalīties problēmjautājumu risināšanā;
- kontekstualizēt mācības, jo svarīgi profesionālās darbības vides konteksti, piedāvājot plašas enkulturizācijas un sociālās mācīšanās iespējas prakses kopienā;
- studentam attīstīties gan sociāli, gan emocionāli iekļaujoties pieaugušo pasaulē, t.sk. veidojot savu gan personības, gan profesionālo identitāti;
- veidot un paplašināt studentu sadarbības sociālo tīklu, kas ir ļoti svarīgi konkurētspējas, t.sk. pieprasītības un nodarbinātības kontekstā;
- uzlabot studentu profesionālo kompetentumu, piemēram, savstarpējās komunikācijas un komandas darba procesā, plānojot un realizējot projektu darba vidē;
- iepazīt darba tirgus prasības un darba devēju prasības profesionālās darbības vidē;
- studentam izvērtēt savu profesionālo pieredzi, motivējot profesionāli pašattīstīties un pilnveidoties.

Darba vidē balstīto mācību nozīmīgumu būtu jāapzinās ne tikai pedagogam/augstskolas mācībspēkam un mentoram uzņēmumā, bet arī pašam studentam kā topošajam speciālistam, izvērtējot atšķirības starp *skolotājcentrēto* pieeju un *studentcentrēto* pieeju; starp grāmatu un instrukciju orientētām mācībām augstskolas vidē un darbīborientētām mācībām kompleksajā jeb duālajā studiju vidē, kuras integrālas sastāvdaļas ir gan augstskolas akadēmiskā vide, gan arī profesionālās darbības vide uzņēmumā/organizācijā. Tādējādi var teikt, ka darba vidē balstītās mācības pēc savas būtības ir pārveidojošas jeb transformatīvās mācības.

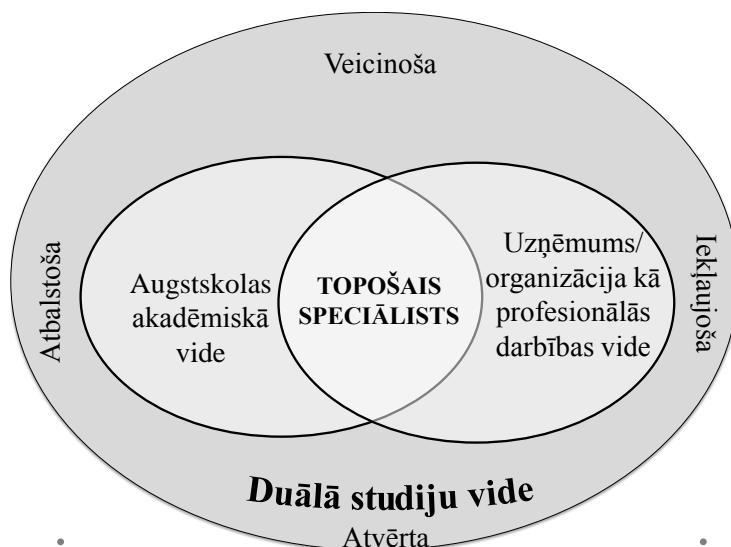
Transmisīvo un transformatīvo mācību salīdzināšanu un izvērtēšanu, izdalot atšķirības, ir veicis S. Sterlings (Sterling, 2001).

Transformatīvo jeb pārveidojošo mācību rezultātā, kur nozīmīgu vietu ieņem viedokļu apmaiņa, argumentētas diskusijas, studentam kā topošajam speciālistam veidojas pasaules redzējums, konceptuāla izpratne profesionālajā darbībā, tiek uzkrātas personīgi svarīgas sistēmiskas zināšanas, kas, savukārt, nodrošina kopveseluma skatījumu, tiek attīstīta spriestspēja, spējas problēmuzdevumu risināšanā zināšanas un prasmes izmantot radoši un situatīvi, attīstās kritiskā domāšana un lemtspēja. Darba vidē balstīto mācību rezultātā veidojas, attīstās nepārtrauktā mainībā esošā vērtību skala, kas izsauc izmaiņas arī attieksmju sistēmā.

Raksta autori ir izstrādājuši darba vidē balstīto mācību modeli, kur ir parādīta duālā studiju vide, kas sevī ietver gan augstskolas akadēmisko vidi, gan profesionālās darbības vidi uzņēmumā, kas ir viens integrāls veselums ar vairākām funkcijām (skat. 1.att.).

Darba vidē balstīto mācību koncepcija cieši saistīta ar zinību organizācijas jeb organizācijas, kas mācās, koncepciju (Katane et al., 2015), jo kalpo par speciālistu profesionālās pilnveides, karjeras izaugsmes un konkurētspējas attīstības veicināšanas metodoloģisko bāzi uzņēmumā/organizācijā, kurā strādā šie speciālisti, paredzot plašas pieredzes apmaiņas un stāžēšanās iespējas gan savā, gan citā uzņēmumā/organizācijā. Gan vienā, gan otrā iepriekš minētajā koncepcijā uzņēmums/organizācija vienlaicīgi ir gan darba vide, kurā speciālists strādā mācoties, gan mācību vide, kurā speciālists mācās strādājot.

Jēdziena darba vidē balstītās mācības šaurā nozīme saistīta ar studentu profesionālo prakšu organizāciju bāzes uzņēmumu darba vidē (Katane, 2007; Katane, Īriste, 2014).

1.attēls. **Topošo speciālistu daudzfunkcionālās duālās studiju vides modelis**

(autoru veidots)

Figure 1 The Model of Prospective Specialists' Multifunctional Dual Study Environment
(authors' design)

Eiropas izglītības telpā darba vidē balstītās mācības ir aktuālas izglītības politikas un izglītības vadības līmenī, jo katras valsts ietvaros tiek izstrādātas darba vidē balstīto mācību koncepcijas, profesionālās izglītības attīstības stratēģiskās programmas. Eiropas izglītības telpā līdz ar darba vidē balstītām mācībām ir ienācis jēdziens **profesionālās izglītības duālā sistēma**, kas paredz domāšanas un rīcības maiņu profesionālajā izglītībā. Vairākām Eiropas valstīm (Austrijai, Dānijai, Francijai, Lielbritānijai, Norvēģijai, Somijai, Zviedrijai, Vācijai u.c.) ir jau uzkrāta pieredze profesionālās izglītības duālās sistēmas izveidē, jo darba vidē balstītās mācības ir atzītas kā viena no profesionālās izglītības prioritātēm. Daudzās no minētām valstīm tiek ne tikai izstrādātas vadlīnijas, stratēģiskie dokumenti darba vidē balstīto mācību ieviešanai, bet arī piešķirts valsts finansējums (Stiprāka profesionālā izglītība .. , 2015; Work-Based Learning .. , 2013).

Eiropas Komisijas dokumentos jēdzienam darba vidē balstītās mācības ir dotas trīs nozīmes (Stratēģiskās politikas .. , 2015): 1) mācekļa profesionālās izglītības duālās sistēmas ietvaros; 2) profesionālās izglītības process, kur mijas mācību periodi izglītības iestādē un uzņēmumu darba vidē: *sandwich* modelis; 3) izglītības iestāde, paplašinot savu materiāli tehnisko bāzi, veido laboratorijas, darbnīcas, virtuves, restorānus, tirdzniecības centrus vai ražojošus uzņēmumus kā apakšstruktūras, studentiem nodrošinot reāliem apstākļiem maksimāli pietuvinātu darba vidi, kurā notiek praktiskās mācībās, vienlaicīgi studenti ne

tikai nodarbojas ar darba situāciju simulāciju, problēmuzdevumu risināšanu, bet arī ar īstu biznesu vai konkrētiem nozares industrijas uzdevumiem.

Vadošo vietu profesionālās izglītības duālās sistēmas izveidē un darba vidē balstīto mācību realizācijā ieņem Vācija, no kuras pieredzes mācās daudzas pasaules valstis ne tikai Eiropā, bet arī visā pasaulē (Соловьева, 2013). Tieši Vācija ir darba vidē balstīto mācību idejas šūpulis, jo vācu pedagogs Georgs Mihaels Keršenšteiners (Kerschensteiner, 1912) izstrādāja darba skolas koncepciju, ko centās īstenot dzīvē, norādot uz to, ka vislabāk mācīšanās ir caur savu praktisko darbu, uzkrājot darba pieredzi.

Darba vidē balstītās mācības kļūst arī par Latvijas izglītības politikas un vadības aktualitāti, veidojot profesionālās izglītības duālo sistēmu valstī (2015./2016.mācību gada aktualitātes .., 2015; Līce, 2015). Vairākām Latvijas profesionālās izglītības iestādēm sadarbībā ar saviem partneriem - dažāda veida uzņēmumiem ir jau uzkrāta neliela pieredze darba vidē balstīto mācību ieviešanā praksē (Rozenberga, 2014). Latvijā jau notiek speciālistu sagatavošana pēc darba devēju pieprasījuma (Baranovska u.c., 2015).

Raksta autoru profesionālās darbības pieredze liecina, ka darba vidē balstītās mācības aktualizē veselu virkni problēmu, kas jārisina, lai nodrošinātu profesionālās izglītības kvalitāti.

- Ne visi uzņēmumi ir gatavi iesaistīties profesionālās izglītības nodrošinājumā.
- Jārisina duālās sistēmas finansēšanas jautājumi.
- Speciālistu vidū dzīvotspējīga ir nostādne: kāpēc man būtu jādalās savā pieredzē ar savu *know how* un *know why*, tādējādi radot sev gados jaunus konkurentus. Speciālistiem ir jāsaņem psihologu, izglītības iestāžu pedagogu/mācībspēku profesionāls atbalsts, lai veidotos psiholoģiskā gatavība iesaistīties mentordarbībā.
- Viena no aktuālākajām problēmām ir uzņēmumu speciālistu, kas veic mentoru funkcijas, pedagoģiskās, t.sk. metodiskās, kompetences līmenis. Tāpēc daudzas izglītības iestādes saviem sadarbības partneriem piedāvā profesionālās pilnveides iespējas formālās un arī neformālās izglītības procesā, organizējot kursus, seminārus u.c. par pedagoģiskām tēmām. Svarīgi, lai savas jomas speciālisti, kas veic arī pedagoģisko darbību kā mentori, nepārtraukti pašizglītos gan profesionālajā, gan pedagoģiskajā jomā.

Ir svarīga pastāvošo pretrunu un problēmu apzināšanās un risināšana, lai nodrošinātu darba vidē balstīto mācību kvalitāti un duālās profesionālās izglītības ilgtspēju.

Secinājumi Conclusions

Darba vidē balstītās mācības ir gan koncepcija, gan arī stratēģija, kas balstās uz ekoloģisko pieeju izglītībā. Darba vidē balstītās mācības ir arī viens no ekoloģiskās pieejas principiem.

Darba vidē balstītām mācībām ir daudz un dažādi interpretējumi pasaules zinātnes telpā, kur var saskatīt vairākas nozīmes: 1) plašā nozīmē darba vidē balstītās mācības ir iespējamās cilvēka profesionālās attīstības procesā mūža garumā: sākot ar karjeras izglītību skolā; turpinot topošo speciālistu izglītību profesionālās darbības vidē; nodrošinot jau strādājošo speciālistu profesionālo pilnveidi, kā arī stāžēšanos un pieredzes apmaiņu gan savā, gan citā uzņēmumā, kad uzņēmums var kļūt vienlaicīgi par izglītības organizāciju, kas māca, un organizāciju, kas mācās; 2) darba vidē balstītās mācības tiek raksturotas tikai un vienīgi saistībā ar arodizglītību vai augstāko profesionālo izglītību, kā studiju organizācijas stratēģija topošo speciālistu profesionālās attīstības un konkurētspējas veicināšanai, kad studijas programmas un studiju plāni tiek izstrādāti un realizēti sadarbībā ar uzņēmumu kā profesionālās darbības vidi, kur topošais speciālists uzkrāj savu pieredzi gan kā students, gan arī vienlaicīgi kā uzņēmuma darbinieks; parasti šajā izpratnē darba vidē balstītās mācības ir stratēģija kā tautsaimniecības nozare vai konkrēts uzņēmums saviem mērķiem un vajadzībām sagatavo jaunos speciālistus, kas pēc profesionālās izglītības ieguves arī paliek strādāt šajā profesionālās darbības jomā un/vai konkrētajā uzņēmumā; 3) šaurā nozīmē darba vidē balstītās mācības ir saistītas ar studentu kā topošo speciālistu profesionālajām praksēm izglītības iestāžu bāzes uzņēmumos.

Darba vidē balstīto mācību izpausmes var būt ļoti daudzveidīgas. Ir pieņemts izdalīt darba vidē balstīto mācību trīs pamatnostādnes: 1) mācības darbam; 2) mācības darba vidē; 3) mācības caur darbu jeb ar darba palīdzību, aktīvi darbojoties.

Darba vidē balstītās mācības ne tikai veicina profesionālo attīstību, bet arī profesionālās identitātes un konkurētspējas veidošanos, jo studenta domāšana mainās no „*Es un Profesionālās darbības vide*” uz „*Es profesionālās darbības vidē*”. Darba vidē balstītās mācības veicina topošā speciālista gatavības patstāvīgai un atbildīgai profesionālai darbībai veidošanos.

Darba vidē balstītās mācības pēc savas būtības ir transformatīvas mācības, kā rezultātā topošajam speciālistam veidojas pasaules redzējums, konceptuāla izpratne profesionālajā darbībā, tiek uzkrātas personīgi svarīgas sistēmiskas zināšanas, kas savukārt nodrošina kopveseluma skatījumu, tiek attīstīta spriestspēja, spējas zināšanas un prasmes izmantot radoši un situatīvi

problēmuzdevumu risināšanā, attīstās kritiskā domāšana un lemtspēja. Tas viss kopumā ir topošā speciālista ieguvums uzkrātās pieredzes veidā.

Darba vidē balstītās mācības daudzās Eiropas valstīs ir valsts izglītības politikas un izglītības vadības līmeņa aktualitāte un prioritāte profesionālajā izglītībā. Līdz ar to Eiropas izglītības telpā ir ienācis jēdziens *profesionālās izglītības duālā sistēma*. Daudzās Eiropas valstīs ir jau uzkrāta pieredze darba vidē balstīto mācību īstenošanā gan valsts izglītības politikas un izglītības vadības līmenī, gan institūciju līmenī: Vairākas Eiropas valstis ne tikai izstrādā izglītības politikas programmas, stratēģijas, koncepcijas, bet arī piešķir valsts finansējumu darba vidē balstītām mācībām. Vadošā loma profesionālās izglītības duālās sistēmas realizācijā ir Vācijai, kuras pieredzi pārņem daudzas pasaules valstis, arī Latvija.

Līdz ar darba vidē balstīto mācību īstenošanu praksē, aktualizējas vairākas problēmas, kas gaida risinājumu. Viena no tām ir savas profesionālās jomas speciālistu, kas veic arī mentoru funkcijas, ne tikai profesionālās kompetences, bet arī pedagoģiskās kompetences attīstība profesionālās pilnveides ceļā formālās un neformālās pedagoģiskās izglītības programmu ietvaros, kā arī pašizglītības procesā.

Summary

A human being as a personality and also as a specialist develops in the interaction with his or her life and action environment: family environment, educational environment, environment of professional activities etc.

One of the topicalities of modern education is to assist an individual to cognize his or her life and action environment: 1) in order to adapt to and better integrate into this environment through changing oneself; 2) in order to help to see the opportunities for one's own development in the life and action environment through developing and improving oneself; 3) in order by own innovative, creative and at the same time responsible action could develop, change, improve his or her life and action environment; 4) in order an individual would learn to adapt to continuous changes in the society, educational environment, labour market, in the environment of professional activities etc..

In order the educational environment would facilitate and support the development of an individual, including the development of his or her competitiveness, such environment shall become an open and inclusive one, performing many and different functions.

In the 20th century education, theory and practice of pedagogy, the imperative is the ecological paradigm and the ecological approach resulting from it. The ecological approach is one of the important preconditions for ensuring the sustainable development of education. The ecological approach in education has many different manifestations and also the ways of implementation. One of such ways is the workplace-based learning.

The aim of the research: to substantiate theoretically the workplace-based learning for the facilitation of the professional development of competitiveness of prospective and already working specialists.

The workplace-based learning are both conception and strategy based on the ecological approach in education. The workplace-based learning are also one of the principles of ecological approach.

There are many and different interpretations of the workplace-based learning in the global scientific space, where it is possible to see several meanings: 1) according to the wide meaning, the workplace-based learning are possible during an individual's professional development process within the lifetime: starting with the career education at school; continuing the education of prospective specialists in the environment of professional activities; ensuring the improvement of the professional skills of already working specialists, as well as in-service training and exchange of experience at both their companies and other companies, when the company may become simultaneously both an educational organization teaching and an organization studying; 2) in the workplace-based learning are characterized only and merely in relation to the vocational education or the higher professional education, as the organizational strategy of studies for the facilitation of prospective specialists' professional development and competitiveness, when the study programmes and study plans are developed and implemented in cooperation with a company as the environment of professional activities, where the prospective specialist obtains his or her experience as both student and company's employee; usually, in this meaning, the workplace-based learning are the strategy how a sector of the national economy or a particular company prepares for its aims and needs the new specialists who after the acquisition of professional education work in this field of professional activities and/or a particular company; 3) according to the narrow meaning, the workplace-based learning are related to the professional practice of students as prospective specialists at the base companies of educational institutions.

The workplace-based learning may manifest in many forms. It is conventional to identify three types of workplace-based learning: 1) studies for work; 2) studies in the working environment; 3) studies through work or by means of work, while being active.

The workplace-based learning not only facilitate the professional development, but also the formation of professional identity and competitiveness, because the student's thinking changes from "*I and environment of professional activities*" to "*I within environment of professional activities*". The workplace-based learning facilitate the development of the prospective specialist's readiness for independent and responsible professional activities.

Workplace-based learning, according to their essence, are transformational studies, and, as a result, the prospective specialist develops his or her world outlook, the conceptual insight into professional activities; he or she obtains systems knowledge important for him or her that, in its turn, ensures the view of the entirety; there is reasoning developed, the ability to apply knowledge and skills creatively and taking into consideration the particular situation for the solution of problems; the critical thinking and the ability to take decisions are developed. This all-in-all is a prospective specialist's gain in a form of obtained experience.

The workplace-based learning in many European countries are the topicality at the level of state educational policy and educational management and the priority of professional education. Alongside with the workplace-based learning there has the concept *the dual system of professional education* has emerged in the European educational space. In many European countries there has been experience obtained regarding the implementation of workplace-based learning at the level of both state educational policy and educational management, as well as at the institutional level. Several European countries not only elaborate the programmes, strategies, conceptions of educational policy, but also allocate the funding from the state budget for the workplace-based learning. Germany plays the leading role in the

implementation of the dual system of professional education, and the experience of Germany is being adopted by many countries, including Latvia.

Alongside with the implementation of workplace-based learning in practice, several problems are actualized, which shall be solved. One of them is the development of the professional and pedagogical competency of the specialists of particular professional field who fulfil also the mentors' functions, and the above mentioned development is achieved through the improvement of professional skills within the framework of formal and non-formal pedagogical education programmes, as well as during the self-educational process.

Literatūra **References**

- 2015./2016.mācību gada aktualitātes un jaunumi izglītībā (Topicalities and News of Study Year 2015/2016). (2015). Rīga: IZM Izglītības departaments. Downloaded from http://www.izm.gov.lv/images/aktualitates/2015/Aktualitates-2015_materials.pdf (in Latvian)
- Baranovska I. u.c. (2015). *VET to Work: Pāreja no profesionālās izglītības un darba tirgu Latvijā. Izaicinājumi un iespējas* (VET to Work: Transition from Vocational Education to Labour Market in Latvia. Challenges and Opportunities). Eiropas Savienības Mūžizglītības programmas projekts. Rīga: LR IZM Valsts izglītības satura centrs, SIA Dynamic university, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Tirdzniecība un rūpniecības kamera, 54 lpp. (in Latvian)
- Boud, D., Solomon, N. (2001). *Work-Based Learning: A New Higher Education?* Buckingham: Taylor & Francis Inc.
- Clarke DJ, Copeland L. (2003). Developing Nursing Practice Through Work Based Learning. *Nurse Education in Practice*, 3 (4), 236-244. DOI: 10.1016/S1471-5953(03)00004-0.
- Darche S., Nayar N., Reeves Bracco K. (2009). *Work-Based Learning in California: Opportunities and Models for Expansion*. Research Report. San Francisco, California: WestEd. The James Irvine foundation: Expanding Opportunity for the People of California, 32 pp.
- Gray, D. (2001). *A Briefing on Work-Based Learning*. Learning & Teaching Support Network (LTSN) Generic Centre, Assessment Series 11.
- Katane I. (2007) Systemic Ecological Approach in Teacher Education: Ecological Didactic Model of Students' Pedagogical Practice. *Journal of Teacher Education for Sustainable Development*, Vol. 2 (7), pp. 40- 54. DOI: 10.2478/v10099-009-0004-7
- Katane I., Īriste S. (2014). Hospitality Students' Professional Practice in the Aspect of Ecological Approach. In Proceedings of the 13th International Scientific Conference *Engineering for Rural Development*. Jelgava: LLU TF, pp. 491 - 496.
- Katane I., Kristovska I., Vjaterē G., Katans E. (2015). Evaluation, Support and Promotion of Specialists' Competitiveness Development in Modern Enterprise as Learning Organization. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, Vol. 6, pp. 50-71. DOI: 10.1515/dcese-2015-0004
- Kerschensteiner G. (1912). *Begriff der Arbeitsschule*. Leipzig und Berlin: B. G. Teubner.
- Lamanski T., Mewis R., Overton T. (2011). *An Introduction to Work-Based Learning*. UK Physical Sciences Centre, Higher Education Academia, UK, 32 p.
- Līce A. (2015). *Ziņojums par Latvijas un ES normatīvajiem dokumentiem izglītības jomā* (Report about Latvian and EU Regulatory Documents in the Field of Education). Rīga:

- Latvijas Darba devēju konfederācija, 21 lpp. Downloaded from http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3419/08_2015_Zinojums_Izglitiba.pdf (in Latvian)
- Rozenberga M. (2014). *Duālā profesionālā izglītība - arodizglītības sasaiste ar darba tirgu* (Dual Professional Education - Linking Vocational Education with the Labor Market). Downloaded from <http://www.lsm.lv/lv/raksts/latvija/zinas/duala-profesionala-izgliitiba-arodizgliitibas-sasaiste-ar-darb.a98679/> (in Latvian)
- Sodiechowska, P., Maisch, M. (2006). Work-Based Learning: in Search of an Effective Model. *Educational Action Research*, 14, 267-286. DOI: 10.1080/09650790600718217
- Siebert, S., Mills, V., Tuff, C. (2009). Pedagogy of Work-Based Learning: the Role of the Learning Group. *Journal of Workplace Learning*, 21 (6), 443-454. DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/13665620910976720>
- Sterling, S. (2001). *Sustainable Education. Re-Visioning Learning and Change*. Schumacher Briefing No. 6. Publisher by Green Books, 96 pp.
- Stiprāka profesionālā izglītība labākai dzīvei: Informatīvs ziņojums* (Stronger Vocational Education for Better Life: An Informative Report). (2015). Eiropas profesionālās izglītības attīstības centrs: CEDEFOP. Downloaded from www.cedefop.europa.eu/files/9096_lv.pdf (in Latvian)
- Stratēģiskās politikas rekomendācijas* (Recommendations of Strategic Policy). (2015). Starptautiskā konference *Konkurētspējīga un ilgtspējīga profesionālā izglītība: sasniegumi un mērķi*. Rīga. Downloaded from http://www.lddk.lv/wp-content/uploads/2015/10/150518_Rekomendacijas_LV.pdf (in Latvian)
- Work-Based Learning in Europe: Practice and Policy Pointers*. (2013). European Commission: Education and Training, 37 p. Downloaded from http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/work-based-learning-in-europe_en.pdf
- Соловьева С.В. (2013). Дуальная система профессионального образования в Германии (Dual System of Professional Education in Germany). *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобочевского (Серия Социальные науки)*, 4 (32), с. 95-99. УДК 316. (in Russian)